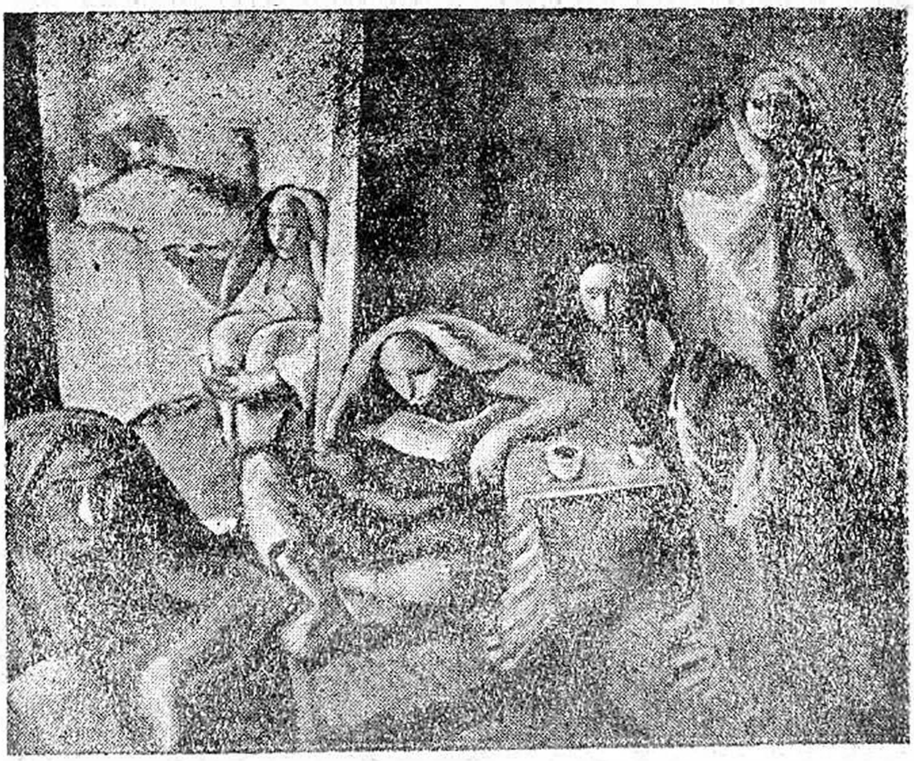
A. I—N. 5 Septembrie — Octombrie 1937

DOBROGEA DE SUD

Director: RADU RUCĂREANU

Redactor: ION LOLU

Revistă de studii şi literatură regională

SUMAR:

Administrația revistei:

RADU RUCĂREANU, str. Vintilă Brătianu 12

Constanța

Către cetitori

Intrucât suntem la apariţia penultimului număr din anul I al revistei, rugăm stăruitor pe abonaţii noştri, precum şi instituţiile publice cari au acceptat a fi abonate, a ne trimete costul abonamentului pe anul acesta. Regretăm de a ne vedea siliţi să facem acest apel, dar cum revista nu trăieşte decât prin propriile ei venituri, rezultate din abonamente, neplata lor o face să treacă prin mari greutăţi materiale.

Credem, că achitarea acestei modeste sume nu este numai un act de corectitudine, ci şi o dovadă de înaltă înţelegere faţă de cultura românească, să sprijine astfel o publicaţie ce cu multe jertfe, caută să ridice nivelul românismului, într'o provincie cu multe resurse de viaţă pentru ţară.

Tot odată mulţumim călduros Domnilor: V. Covata avocat, St. Ghizarie, Tache Nibi şi N. Vasilescu din Bazargic, cari ne-au ajutat în mod deosebit, precum şi tuturor acelora cari şi-au achitat abonamentele, înlesnindu-ne prin aceasta apariţia.

Repetăm că revista noastră ţine coaloanele ei, la dispoziţia tuturor cercetătorilor şi scriitorilor pe cari Dobrogea i-a inspirat sau i-a îndemnat să scrie, în orice domeniu.

Mai adăogăm, că întrucât administraţia revistei s'a mutat în Constanţa, abonamentele şi manuscrisele, ce privesc fondul ştiinţific, se vor trimite pe adresa: Profesor RADU RUCĂREANU Str. VINTILĂ BRĂTIANU 12, CONSTANŢA.

Manuscrisele cu caracter literar se vor trimite pe adresa: Prof. ION LOLU, liceul de Băeţi Bazargic, redactorul literar al revistei.

D. d. S.

Diferite numiri ale Cavarnei

Ne-am propus să reluăm un subiect desbătut de noi într'o altă lucrare [1]) în lumina nouilor isvoare descoperite, izvoare care la redactarea precedentă ne-au scăpat din vedere — să punem la punct chestiunea mai sus amintită. N'am fi revenit, dacă n'am fi constatat, că *eroarea de multe ori este mai puternică decât adevărul*, bucurându-se de conservare în dauna progresului.

Majoritatea istoricilor bulgari indentifică greşit oraşul «Καρβωνᾶ» cu Balcicul de azi şi nu cu Cavárna.

Astfel *C. Jrecèk* scie: «In Karbona, actualul Balcic, rezida în 1346 un boier puternic, Balikas:» [2])

După Jirecek toţi istoricii bulgari, fără a cerceta isvoarele au repetat afirmaţia sa.

Dr. A Ischirkoff spune: «...o parte a Dobrogei cu oraşul Karvona astăzi Balcic, devine o regiune semi-autonomă sub guvernarea arhontelui Balik..».[3]).

La fel d. *V. N. Zlatarsky*: „In prima jumătate a secolului XIV, guverna aproape suveran la Carvona (sau Carvuna), pe marea Neagră, Balcicul de azi, arhontele Balik...[4])

---

1 — Octavian S. Mărculescu, *Cavarna medievală şi modernă*, extras din revista «*Analele Dobrogei*», Anul XVII, 1936 p. 31. — v. p. 4—6.

2 — Dr. Jirecek, *Das Fürstenthum Bulgarien*, 1891, p. 573, v. p. 145 idem... conduce aproape indiferent arhontele Balica cu scaunul la *Karbona* (*Balcic*).

3 — Dr. A. Ichirkoff, Les Bulgares en Dobroudja, Berne, 1919, p. 185, v. p. 46.

4 — V. N. Zlatarsky, Le sort historique et politique de la Dobrodja, p. 43—66, în „*La Dobrodja*", „Géographie, Historie, Ethnographie, Importance économique et politique" Par le Prof. A. Sschirkov, Prof. V. N. Flatarsky, Prof. L. Milétich, C. Skorpil etc., Sofia, 1918, p. 346, v. p. 54; *Dr.*

D-l A. Manoff interpretând greşit un hrisobulos al republicei Ragusa din anul 1230 — 1231 crede că «Ţara Carvunilor cu Capitala Καρβουνᾶ (Balcic) «Καρβούνων χώρά» μὲ πρωτεύουσαν Καρβουνᾶν (Βαλτσίκιον) [1]) corespunde Dobrogei întregi («ἡ χώρα τῶν Καρβούνων (πρότερον μικρὰ Σκυθία) [2]) adică «mai înainte Scythia minor».

D-l Oreste Tafrali singurul dintre istoricii români se îndoeşte dacă Carvona şi Cavarna e unul şi acelaşi oraş şi vede mai mult o asemânare între nume [3]) fiindcă „Skorpil a descoperit" o inscripţie interesantă în satul Adjemler, aproape de Varna şi foarte departe de Cavarna — inscripţie săpată pe o piatră pusă pe mormântul lui Teodor, fratele lui Balica şi unde mai găsim numele lui Theodoros, Theofilos şi alţii apoi pe a lui Balica şi numele *Carvouna* [4])

Renunţăm a mai relua discuţia asupra acestei interpretări greşite pe care o respingem [5])

De asemenea nu putem admite o altă opinie a D sale: «Il se pourrait peut-être que l'ancien nom de Carvôna fût Bizoné[6]) deoarece noi am stabilit într'un articol că *Bizone* a fost o colonie greacă ce trebue indentificată cu *Portul actual al Cavarnei* [7]) şi sprijineam cele susţinute printr'un alt articol, unde arătam *descoperirile arheologice* [8]) făcute până în anul 1335, pe locul fostului Bizone. Pe când d. *G. I. Brătianu*

W. N. Slatarski, Geschichte du Bulgaren, I. Teil, Leipzig, 1918, p. 182, v. (p. 172): „Ausserdem wurde ungefähr um dieşelbe zeit im anderer Teil des Landres *das Gebiet von Karwona (Baltshik)* unter der Führung von Balic...".

1 — 'Αθανασίου I. Μάνωφ, Ποῖοι εἶνε οἱ Γκαγκαοῦζοι, p. 383 — 400) în revista, Επετηρίς, Εταιρείας βυζαντίνων σπουδῶν, Ετος I', 'Αθῆναι 1933. p. 564, v. p. 387.

2 — ibie. p. 389—390. — Asupra acestei chestiuni vezi articolul meu *„Balica şi Dohotici. Doi dinaşti pontici"*, care se va publica în Analele Dobrogei din anul 1937.

3 — O. Tafrali, *La cité pontique de Dionysopolis,* Kali-etera, Cavarna, Téké, et Ekréné. Librairie orientaliste Paul Geuthner, 1927, p. 72 v. p. 53.

4 — ibid. p. 51—52.

5 — Octavian S. Mărculescu, Cavarna... op. cit. p. 5.

6 — O. Tafrali, La cité spontique de Dionysopolis op. cit. p. 53.

7 — Octavian Mărculescu: *Bizone = Portul Cavarna,* în „Analele Dobrogei" Anul 1934, p. 145—148.

8 — Idem, *Descoperiri arheologice dobrogene,* în „Anale Dobrogei", Anul 1935, p. 119—129. (cu 20 clişee).

pare a trece cu vederea, că oraşul menţionat de portulanele italiene sub denumirea „Gavarná" este însăşi Cavarna [1]).

Dar să vedem pe ce izvoare să întemeiem noi afirmaţia că Carbona sau Karbona corespunde oraşului Cavarna şi nu Balcicului cum cred istoricii bulgari sus-citaţi.

Un document din anul 1318 dă castelele Patriarhiei din jurul Varnei care sunt: ἡ Κάβαρνα (Cavarna), ἡ Κρανέα [2]) (Ecrene) etc.

Deci *Carnava* se numeşte Cavarna *în 1318*, în actele patriarhiei din Constantinopole.

In alt document bizantin *din anul 1325*, arhiereul Metodie e numit «Mitropolit de Varna şi Carbona» τοῦ Βάρνας καὶ Καρβωνᾶ καὶ ὑπερτιμου, Μεθοδίου..»[3]), prin urmare Carbona (Καρβωνᾶ) e Cavarna. Tot în actele patriarhiei constantinopolitane *aproximativ din anul 1380*, Cavarna împreună cu alte localităţi aflate în ascultarea Mitropoliei dela Varna, e unită cu Mitropolia Mesembriei şi Achialului.

Aici însă Cavarna va fi denumită «Καρβουνᾶς» (Carvounas) [2]) In sfârşit, Ioan Cantacuzino în opera sa spune despre Balica, că i arhontele Carbonei, iar oraşul e Carbona («Καρβωνᾶ» citām: «πρὸς Μπαλίκαν τινὰ τοῦ Καρβωνᾶ ἄρχοντα» [5]) (la oarecare Balica, principele Carbonei).

De asemenea în *Portulane*, hărţile maritime ale italienilor dintre 1318—1580 Cavarna e numită *Gavarna* !.. Jetzt Kavarna an deren Stelle, Gavarna (ital. Portulana 1318—1380).[6]) dar şi Gavarna.»

Intr'o hartă limitrofă din anul 1589, reprezentând litoralul Mării Negre dela Nipru până la Bosfor se dau locali-

---

1 — G. I. Brătianu, *Recherehes sur le comerce génois dans la mer Noire au XIII-e siècle*, Paris „Paul Geuthner, 1929, p. 356, v. (p. 118). „les portulans ont soin de noter Gavarna et Cetrici alors que Cavarna et Baltchic ne sont plus aujoura hui que de plages d'agrement".

2 — Franciscus Miklosich et Josephus Müler, *Acta Patriarhatus Constantinopolitanii* p. 95, Anul 1313, Doc. K L. II: «τὰ περὶ τὴν Βάρναν πατριαρχικὰ καστέκλια ἡ Καρναβα, ἡ Κρανέα».

3 — ibid. Doc. LXIII, p. 135.

4 — ibid., p. 502, Doc CCXLIV.

5 — Ioan Cantacuzino, *Ex imperatoris historiarum*, Ed. Bonn, în Corpus scriptum historiac bysantinae, vol. II, p. 584.

6 — Konrad Müller, *Stemeraria Romana*, 1936, (p. 511—502.

tăţile: «Moncastro,.. Constanţa, Pangalia, *Cavasco*" [1]) adică o·raşul Cavarna.

Ragusanul *Paul Georgia*, scriind la finele sec. XVI, în constatările sale etnografice numeşte oraşul Cavarna — „*Ca·vasno*" [2]). Abia în anul 1444 când are loc lupta dela Varna şi oraşul e cucerit de oştile lui Vladislav, Regele Ungariei şi Poloniei, scriitorul *Filip la Callimachi* îl numeşte *Cavarna* [3])

Deasemenea în hărţile occidentale din sec. XVII şi XVIII oraşul poartă numele actual [4]), spre deosebire de geograful Meletios din sec. XVIII, care-i dă numele de regiunea Karia şi portului Cavarna, Karon [5]).

Prin urmare oraşul Cavarna în cursul vremii a purtat diferite denumiri şi anume: în izvoarele bizantine găsim: Carnava, Carbona sau Carvona, iar în Portulanele italiene: Ga·uarna, Gavarna Cavasco şi Cavasno şi abia la Philip Cali·machi denumirea actuală Cavarna. Toate acestea-s un indiciu că termenul de *Cavarna* e ultima formă, un şir de transfor·mări toponimice.

Afirmaţia noastră o confirmă alţi cercetători. Printre cei străini e *Konrad Kretshmer* care menţionează mai multe nu·me ale cavarnei: *Gauoarna*.. *Carbona*, *Kawarna*, Plimes Dori östlich von Baltschik in eimen Tal versteckt liegend [6]). Deci nu indentifică Carbona cu Balcicul, ci cu oraşul Cavarna. A·ceeaşi indentificare stabileşte si d-l *N. Iorga*: „..la Carvona care nu e decât Cavarna în teritoriul anexat la 1913" [7])

O afirmaţie similară face în alt studiu [8])

---

1 — Ioan C. Băcilă, *Stampe şi hărţi privitoare la terenul Dobrogei*, în „Analele Dobrogei", Vol. II, 1928, p. 260.

2 — Makuscev, *Monumenta historica Slavorum meridiana lium*, II Glasnik vol. XV, p. 243.

3 — Filipi Calimachi, *De rebus a Vladislav Polonorum atque Hungarorum rege gestis*, Ed. Schwarndtner, 1746, Tome I (p. 512): Decimisque castris *Cavarnam* assecutus".

4 — O. Tafralis La cité de Dionysopolis, op cit. p. 52.

5 — Meletios, Γεογραφία παλαιά και νέα, Venetia, Glykis, 1728.

6 — Konrad Kretshmer, *Die italiumischen Portotolane des Mittelalters*, Berlin, 1909, 688, v. p. 641.

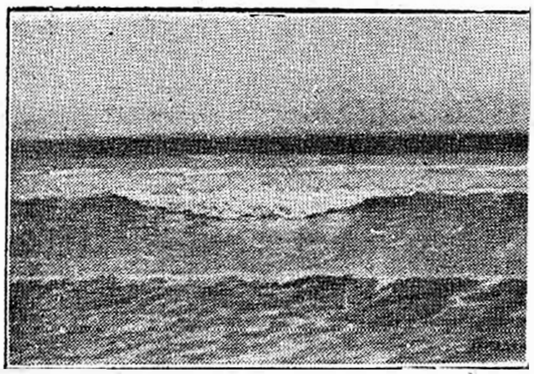
7 — N. Iorga, *Veneţia şi Românii*, în „*Cinci conferinţe despre Veneţia*» Văleni de Munte, 1926, p. 224, v. p. 125.

8 — Idem la politique venetienne dans les eaux de la Mer Noire, Première partie; Dobrotitsch, în Ac. Rom., Bulletin de la section historique, II (1914) p. 281—370, v. p. 289—290.

Aceiaşi părere are şi D-nii C. C. Giurescu [1]), O. Tafrali[2]), C. Brătescu [3]) şi răposatul Gh. Vâlsan [4])

«Din cele spuse mai sus şi având în vedere şi părerile istoricilor şi geografilor români autorizaţi revenim la concluzia noastră, concluzie care am publicat-o în alt loc şi care este cea mai *veridică* şi anume: „oraşul Cavarna a purtat diferite numiri în cursul vremii; Karnava, Gauarna, Gavarna, Cavasco, Cavasno, Carbona, Carvuna, Carvona şi Cavarna; că oraşul Cavarna este tot una cu Carbona, unde avea capitală arhontele Balica, în consecinţă cade afirmaţia istoricilor bulgari: Jireccek, Dr. A. Ischirkoff, d. V. N. Zlatarsky şi d. Athanase Manoff, cari indentifică Carbona cu Balcicul şi nu cu oraşul Cavarna» [5]).

OCTAVIAN I. MĂRCULESCU
Doctorand în Litere şi Filozofie

1 — C. C. Giurescu, *Istoria Românilor* vol. II, paitea a doua, în undaţia pentru Literatură şi artă „Regele Carol II" p. 793, v. p. 422.

2 — O. Tafrali, *La Roumanie Transdanubienne (La Dobroudja)*, Paris, Ed., Ernest Leroux, 1918, p. 119 v. p. 94; Idem, La cité de D. op. cit. p. 21.

3 — C. Brătescu, *Populaţia Dobrogei*, în *„Dobrogea"*, Vol. festiv, v. p. 221.

4 — G. vâlsan, Droits bulgares et roumains sur la Dobrogea „Droits historiques, p. 54—60, în „*Dobrogea Roumaine*" Etudes et Documents par N. Iorga, Jean N. Roman, etc., Extrait du „Bulletin de l'Institut pour l'étude de l'Europe sud-orientale. v. p. 58.

5 — Octavian S. Mărculescu, Cavarna medievală..., op. cit. p. 6.

Credință

N'am prohodit la moartea nimănui
Mi-am contopit doar plânsul
Cu surâsul
Clipocit al lumânărilor de ceară
La denii.... seară cu seară.
Plâns, crucificat în patimile Domnului.

Nu m'au îndurerat nici ura nici sudalma
Și m'a robit doar viciul
Să plesnesc, în fiecare noapte, bolta, cu biciul
Să desprind, din ceruri, sori și luceferi.
Și m'am rugat plângând să-mi fie teferi
Boii și plugul ce-mi învârtoșiră sufletul și palma!
Nici n'am crezut în bucurii și slavă.
Am scâncit doar în iarnă și ger
Cu toate frunzele ce pier,
Am urlat cu moartea în răscrucile vântului
Înfrățit în durere cu toate jivinile pământului
Viața mea.... zănatece alunecări de navă!

FERDU CELEA

Clișeu original de E. Oprescu

Turtucaia început de epopee....

Nu noi, generația de astăzi și aceia care am făcut războiul, luând parte și trecând prin toate peripețiile legate de nebunia vremurilor, vom putea să judecăm, apreciind, după cum se cuvine, faptele de atunci. Veni-vor alții după noi, nepoții și strănepoții noștri, veacurile și istoria însăși, cari — neavând nimic comun cu micile episoade trecătoare, de lipsuri și scăderi, de curaj personal la unii, lașitate și incapacitate la alții — vor judeca lucrurile în ansamblul lor, privindu-le sub unghiul perspectivei.

Căci așa se va pune întrebarea: Fost-a acest popor, la începutul veacului al XX-lea, în stare să-și desăvârșească, în condiții optime, visul său milenar pentru a se vedea întregit în hotarele sale etnice, liber și de sine stătător, stăpân la el acasă? Dovedit-a neamul acesta românesc, că a fost vrednic să trăiască și în acelaș timp apt, pentru a-și croi o soartă mai bună sub cerul însorit, al unui pământ liber și eliberat?

* * *

In povestea vieții sale, de atâtea ori seculară, veacul al XX-lea, pentru acest popor, a însemnat punctul peripetic; însuși piscul ascensiunii sale, cu largi orizonturi de jur'mprejur și cu adânci abisuri, în cazul unei lunecări de pas greșit.

A fost acest veac, momentul istoric al neamului, cu rădăcini adânc înfipte într'o viață dramatică a trecutului, cu dibuiri și oscilări în prezent, pentru ca, împinși la o revelație divină, prin intuiția momentului, să ne aruncăm în vâltoarea

viitorului. *Şi n'am greşit pasul: nici la 1859, nici în 1877 şi nici la 1916 , când am scos sabia, pentru plinirea destinului.*

Par'c'ar fi fost un blestem pe capul nostru atâtea veacuri, cu atâtea şi atâtea greutăţi ce am avut de îndurat!

Dar şi o putere d-zeiască se purta pe de-asupra noastră, căci toate momentele grele le-am trecut cu bine şi la timp. Poporul acesta de mucenici, ajuns demulteori în pragul desnădejdii, aşezat «în calea răutăţilor» — vorba cronicarului — a ştiut să se strecoare, de atâtea-ori în cursul vremii, printre Scylla şi Carybde piraţilor nemernici, fără ca nava sa naţională să se nimicească.

Astfel am plutit noi, între viaţă şi moarte, înfruntând furtuni, trecând peripeţii, căzând în genunchi, copleşiţi de povară şi ridicându-ne iar, să ne ducem crucea suferinţii până la sfârşit. Dar n'am cedat şi nu ne-am predat, căci nu ne împlinisem încă misiunea, care s'a perfectuat abia în acest veac.

Iată ce a fost pentru noi acest secol. Un mare semn de întrebare, cu o şi mai mare răspundere în faţa viitorului.

Povestea ni se depăna mereu; durerile ne copleşau, glasul fraţilor robiţi ne chiamă într'una, visul era tot cel vechiu, cel urît şi trist de despărţire între ai noştri.

* * *

A sosit momentul istoric

1914. Popoarele erau buntuzuite.... Se 'ncepuseră măcelul.... crudul măcel îşi secera cu nemiluinţă jertfele. De jur'mprejurul graniţelor micei României, bubuitul tunurilor se auzia ca glas al morţii, vâlvătaiele focului se vedeau în zare şi şoapte ascunse ne chemaseră şi pe noi să intrăm în hora de sânge. Pentru libertate şi plinirea visului, ne aruncăm şi noi în vârtejul, care prăpădia de doi ani de zile, lumea.

Cu avântul de mult recunoscut şi încercat în alte vremi trecute; cu vigoarea şi curajul din strămoşi cu credinţa 'n Dumnezeu şi'n dreptatea cauzei noastre, se năpusteşte acest popor, spre hotarele duşmane.

Atac pe toate fronturile! Acum ori niciodată! căci aceasta e măreţia începutului. Că a fost bun, sau rău acest plan de luptă — din punct de vedere tactic — noi nu-l vom discuta; alţii au căderea să se pronunţe asupra acestei chestiuni (după cum s'au şi pronunţat). Noi, în cele ce urmează vom

încerca să arătăm rezultatele finale ale acestei epopee, în care am avut şi noi rostul şi rolul nostru, traşat încă din cele mai vechi timpuri. Şi concluzia va fi, dovedită şi de realitatea însăşi că n'am greşit păşind şi noi, alături de alţii, în jocul încins, pentru marele ideal al întregirii neamului.

Lăsând la o parte doinele plângătoare şi basmele feţilor frumoşi, ne-am instrunat coarda marşurilor răsboinice: «Să trecem batalioane române Carpaţii....; am intrat în horă şi am jucat o dramă, în care jertfa eroilor ne a adus: *România Mare.*

Şi *Turtucaia* e început de epopee.... e preludiul sângeros al marei epopee naţionale, care între anii 1916—19, s'a purtat pe pământul locuit de Români. Unul din tristele episoade ale acestei tragedii, aci, la Turtucaia s'a întâmplat. Povestea e grozavă şi atât de înfiorătoare încât îţi înghiaţă sângele în vine, ţi se opreşte respiraţia, când numai pronunţi acest nume, rămas de pomină în istoria noastră contemporană.

Turtucaia — cap de pod; cetate întărită cu menirea de a fi un bastiment inexpugnabil faţă de orice încercare duşmană de a ne viola teritoriul ţării noastre. Şi tocmai că, «acolo a trebuit să sângerăm prima dată» şi fără rost, pentrucă acest dezastru, asemenea unui coşmar, să ne urmărească în tot răsboiul, purtat cu atâtea sacrificii, pentru întregirea neamului.

Masacrul dela Turtucaia, întâmplat abia la o săptămână după intrarea noastră în răsboiu, se va prelinge şiroae ani ca o dungă şi hidoasă — prin nimic justificată — în povestea neamului nostru. «Memento» urît de tristă aducere aminte!

Sute de ofiţeri şi morţi, aproape 30.000 soldaţi robiţi, cu tunuri şi mitraliere cad în mâinile duşmanului. De geaba fu toată rezistenţa eroică a unei trupe, comandate de ofiţeri tineri cari preferau mai bine moartea, decât predarea şi ruşinea, dacă în fruntea lor — comandant general — era să fie un ofiţer, dispus să-şi piardă busola, la cea dintâi neizbândă. Plutoanele şi companiile, ca şi fiecare soldat luat individual, au făcut minuni de vitejie, în toate sectoarele şi la toate centrele de apărare.

In sectoarele I şi II, ca şi în centrele: 8 şi 9 sau 11-12; la Daidir, la Antimovo, ca şi la Staro-selo, apărătorii, cu un eroism legendar, opuneau rezistenţă — fără şovăire — puhoaielor nevrelnice. Aicia jos, la umilii apărători ai brazdei

strămoşeşti, era o forţă morală, care să le susţină elanul ceace lipsia, complectamente, acolo sus; fără provizii şi cu armătură rudimentară, găsim un suflet mare şi o conştiinţă de împlinirea datoriei.

De aceea, până când înaltul comandament al armatei a III-a se va distra în Bucureşti, iar cel al «capului de pod» îşi va pierde capul la primele atacuri, părăsind câmpul de luptă şi pe ai săi, ca un laş fără onoare, tot atunci, cei mulţi şi necunoscuţi, eroii fără nume, rămân pe poziţii, cu mâna încleştată pe armă şi cu ochii înspre Cer, rugând pe Dumnezeu să le primească jertfa lor neprihănită.

In lungi şiraguri, val după val atacă şi se răstoană divizii inamice, mult superioare, faţă de linia subţire de apărători. Mormane de cadavre duşmane zac în faţa liniilor noastre.

E o adevărată hecatombă!... Şi Cel de Sus s'a îngrozit de atâta nebunie omenească! Şi măcelul curge înainte; sângele ţâsneşte nepăsător şi cald din leşurile, celor ce şi-au făcut datoria.

Rând, pe rând cad, fără suflu: Lt.-col. Popescu, în contraatacul pentru cucerirea centrului N. 8; sublct. Nedelcu Liceanu, părăsit de toţi, se răstoarnă ciuruit de gloanţe, sus pe parapet, la locul de onoare. Titus Axente, avocat şi lt. în rezervă, eroul dela Antimova, bravul apărător al centrului No. 11, cade şi dânsul şi deodată cu el, se pierde şi poziţia, pe care a ţinut-o cinci ceasuri, contra unei brigăzi întregi. Şi câţi alţii.... *E ziua de 5 Septembrie 1916.* Una dintre cele mai sângeroase zile ale acestor lupte. Neastâmpărul duşman creşte vădit; atacurile se intensifică mereu; nici cel mai mare sacrificiu nu e cruţat, pentru ocuparea obiectivului, care era: *Turtucaia.*

O manevră strategică de deblocare a cetăţii, se poticneşte îndată la început, din cauza tembelismului unui general, comdt. de Divizie şi a încăpăţânării nevropatului rus g-l Zaioncikovszky, care, din rea credinţă, sau prea mare iubire faţă de fraţii săi Bulgari, îşi făcea de cap, nevoind să se supună ordinelor date de armata noastră. O altă ruşine, cu un alt insucces, prin nimic scuzabil, decât prin prostia comandanţilor.

6. IX. Turtucaia cade; după ce cmdtul ei, avusese de grijă să fugă, mai 'nainte de a-şi fi văzut pe scumpii săi cama-

razi, cum unii-şi sboară creerii, ca: Ioachimescu şi cpt. Feraru; iar alţii, legaţi în lanţuri şi batjocoriţi, îngroaşă convoiul nenorociţilor prizonieri, sau zac, străpunşi de baionete, pe ţevile de tun, cu care au tras până la ultimul proiectil.

Cazul Colonelului Grigorescu, dela artilerie, ajuns în captivitate, după ce a încercat, cu disperare, şi ultima rezistenţă şi a Lt.-tului Constantinescu Toma, care cade tăiat de iatagane, sunt fapte vrednice de eroii antici. Astfel că, ruşinea dela Turtucaia şi dezastrul capitulării din primele zile ale răsboiului, au fost recompensate prin măreţia actelor de curaj de mai târziu şi pe diferite fronturi, unde Românii s'au bătut pentru marele lor ideal, al îtregirii neamului. Şi scopul a fost atins! România Mare s'a făcut, cu toate că în marea noastră epopee am avut de îndurat şi o Turtucae!

Aşa a fost să fie. Şi în tragedii totdeuna se caută: *eroicul* şi *eroismul*. Le-am avut pe amândouă. In viitor însă vom fi mai circumspecţi, mai prevăzători şi ne vom pune cu mai multă competinţă şi perspicacitate, la adăpostul surprizelor şi al jertfelor inutile. Primejdiile le vom sesiza la timp, căci — din fericire — avem acest instinct de conservare, infiltrat în noi de atâtea veacuri de veşnice frământări.

Şi Turtucaia ne va servi ca pildă şi îndemn pentru o astfel de organizare morală şi materială. Şi tot ea, ne-a arătat că, în istorie neprevederea şi neglijenţa se plătesc foarte scump şi ireparabil.

Drama dela Turtucaia, cel mai sângeros şi tragic episod din sfânta noastră epopee naţională, a dovedit însă că:

«Românii îşi apără cu îndărătnicie pământul!»

Prof. GR. ŞOMEŞANU

NOTĂ: Datele privitoare la persoane şi locuri, după D-l. Kiriţescu, „Istoria răsboiului pentru întregirea neamului" vol I.

Scrisoare către tata

Mă rugaşi, tată, să-ţi scriu despre om,
Dar să nu dau ghes;
Să-ţi scriu domol cu înţeles
Despre cum s'a rotit credinţa lui
Să cobor, cu alte cuvinte 'n abis
Şi să deapăn trecutul ca 'n vis.

Visul meu de acum,
Pipăit de strămoşi în trecut,
L-a văzut pe om
Frământând atom cu atom,
Ticluind din lacrimi şi lut,
Din chip slut
De idol,
Minune de zei.

Le a dat omul zeilor puteri,
Le-a dat gânduri şi vreri
Ca şi lui
Ca şi oricui.
Cu degete noduroase,
I-a făcut să fie din carne şi oase,
— Dar cu sufletul rupt dintre stele —
Şi i-a înălţat până la ele.

. . . .

Hei, dar mai târziu i-a scârbit şi i-a scuipat
Şi din nou s'au apucat
Strămoşii mei de pe undeva,
In urmă cu nousprezece veacuri şi ceva,
Să şi facă pentru închinat
Un Dumnezeu, dar om adevărat,
Insă nu aşa, dintr'odată,
Cum m'a făcut pe mine fiu, sau pe tine tată.

L-au pus să se nască prin iesle,
Fecior al unui lucrător cu tesle;
L-au făcut să 'nfurie împărații,
Să-i scântee mintea cu învățații,
Să sature săracii,
Să vindece bolnavii și să 'nvie morții,
Până l-a ajuns zarul sorții
Mânuit de un apostol de-al său,
Iubitor de arginți, scrie la carte,
-Arginți de care apostolul nici n'avu parte-
După astă întâmplare își luă crucea,
Urcă Golgota înălțând durerea,
Apoi muri ca și dumneata ca și mine.
Și, după cum știi prea bine,
Numai după atari încercări din greu,
Omul l-a făcut Dumnezeu.

Dar mult în adorare n'a întârziat
Și pe el l-a scârbit și pe el l a scuipat

. . . .

Nu de mult omul s'a rotit inel
Să caute un Dumnezeu mai adânc din el
Și a găsit cu cale
Să scórmone prin ungherele sale.
Așa a pipăit în el un alt om
Și treaz și-adormit,
Care-l conduce neștiut, nepripit.
Ist om, din când în când și rar,
Prin bezna-i fulgeră lumini din amnar
Ca să-i licăre, zice-se 'n artă,
D-zeul pentru care de veacuri se ceartă

Spre desăvârșirea 'nchinării,
Omul a iscodit cercuirea zării
Și a cerut de pretutindeni și mereu
Ofrandă pentru noul Dumnezeu.

In vălătucire volburată de valuri.
Marea i-a aruncat simfonii înspre maluri.
A întocmit melodiile, a rânduit vorbirea,
A gândit în marmură și broz nemărginirea
A înfrățit în idee linia și culoarea.

Nesocotind truda, dispreţuind sudoarea,
A dat cugetului foc să topească
Să prefacă 'n slovă şi să rostească
Ce Tăcut-neştiutul cerca să-i grăească.

In templul zidit atât de lungă cale
Cu slovă şi piatră, culoare şi sunet,
Cerşitu-i-a omul, cu sbucium de tunet,
Adânc adevărul neliniştii sale.

Insă dincolo, peste om şi fire,
— Sublimare domoală în fâlfâire —
Ideea *ce-i stăpânise fiorul*
Căutării lui Dumnezeu, şi-a luat sborul
Din tot ce-a clădit.

In mâini avea totul, nimica în cuget,
Revolta-l inundă şi, fiară şi muget,
Tremur şi spaimă,
Blestematul om, blestemând,
Incepu să frământe, chin între mâini,
Tot ce lipsit de idee
Sterpul Pământ găsise să-i dee,
Aşa cum odinioară din lut,
De idol, chip slut.

Cum vezi, rotirea s'a 'ntregit
Cu acelaşi om dornic şi scârbit.

. . . .

Te simt nedumerit, tatăl meu;
Inspre inima ta, harnic altar
Mâna-ţi caută pe Dumnezeu.

Pentru dumerirea ta îşi va da obolu,
Iubitorul tău fiu

Ion Ghica Lolu

Scurtă prezentare a poeziei populare la Fârşeroţi

O problemă folklorică în marginele ţinutului denumit de titulatura revistei noastre trebue să se prezinte azi ca una din preocupările de seamă ale oamenilor de cultură din Dobrogea de Sud. Căci învederând aportul real al culegerilor folklorice pentru desvoltarea unei literaturi în genere, vom avea de adăugat câteva cuvinte în plus, despre acest numit aport, când ne vom referi în special la această regiune. D-l Prof. I. Lolu referindu-se, în numerile trecute ale revistei noastre, la desvoltarea unei literaturi pe fundament de specific dobrogean, făcea o bine inspirată invitaţie pentru cunoaşterea sufletului românesc din Dobrogea prin culegeri de poezi populare. [1])

Şi un răspuns la această invitaţie este cu atât mai imperios cu cât D-sa anunţă în continuare că: «deşi provincia este un muzeu viu al antropologiei totuşi sărăcia colecţiilor folklorice este ruşinoasă» [2]) Vom adăuga că Dobrogea prezintă tot odată un neasemuit de bogat teren pentru experienţe de folklor comparat — într'o arie geografică sud-est europeană — dat fiind amalgamul de popoare de care este locuită. Aci mai mult ca oriunde s'ar putea urmări — prin anchete folklorice întreprinse cu metode ştinţifice uneori chiar sinosoidala navigaţie a unora din motivele de inspiraţie populară. In plus urmărirea împrumuturilor — în ce mod şi care sunt motivele care se împrumută — datorită aceluiaş fapt de conveţuire a mai multor popoare duce la constatări a căror importanţă probabil numai o bănuim.

Toate aceste considerente însă, prin importanţa care o

---

1) Ion Lolu — Invitaţie la Dobrogenism — D. d. S. No. 1
2) Ion Lolu — Dobrogea din cărţi — D. d. S. No. 3

prezintă, pot forma materialul unui studiu care trece mult peste marginele simplei prezentări a poeziei populare la Fărşeroţi, pe care ne-am propus s'o înfăţişăm.

Vom intra deci în cadrul expunerii noastre succinte, prin formarea, din capul locului, a unei constatări de interes a cărei veracitate este confirmată de toate colecţiile de folklor dialectal. Anume, cercetate aceste colecţii, ne vor arăta clar lipsa de lirism şi seaca inspiraţie din poezia populară a Aromânilor în genere, mai ales când această poezie va fi raportată la bogăţia formelor poetice din creaţia populară a Românilor nord-dunăreni faptul pare că îşi găseşte explicaţia sa adevărată în condiţiile de viaţă deosebite dintre Românii din sudul Balcanilor şi cei din stânga Dunării.

Dintre toţi Aromânii, Fârşeroţii prezintă o notă de diferenţiere în ceeace priveşte creaţia poetică. Vom aminti că aci poezia nu poate fi concepută în afară de cântec.

In poezie, Fârşeroţii, au reuşit uneori să închege forme de curat lirism, iar în executarea cântecelor se depărtează real de trunchiul comun.

Lucrul este perfect explicabil pentru oricare cunoscător al realităţilor româneşti din sudul Balcanilor: Fârşeroţii—mai mult decât ceilalţi Aromâni—au rămas prin excelenţă păstori şi nomazi.

Alături de această explicaţie găsită în natura inspiratorie, trebuie amintit şi faptul conlocuirii lor cu Albanezii, popor care dovedeşte prin creaţia sa spirituală un adevărat dar poetic. Prin conlocuirea celor două popoare, Fârşeroţii au putut împrumuta uşor motive frumoase de creaţie populară. Influenţa aceasta este cu atât mai prezentă în execuţia cântecului. Pe când toţi Aromânii întrebuinţează, în executarea muzicală, corul unison, la Fârşeroţi ni se prezintă o execuţie cu totul diferită dar identică cu ceeace găsim la ramura Albanezilor numiţi Toski. Anume, cântecul este intonat în duet, prin execuţia unei melodii prime iar la un moment dat prin intervenţia unui secundo melodie. In tot timpul, restul cântăreţilor — uneori un număr considerabil — susţin nota de bază a gamei printr'un unison nuanţat ca un „leeee..." prelung.

Felul de execuţie dă unele efecte de înaltă simţire muzicală.

Revenind la poezie, iată câteva versuri care ne ilustrează

uşor cum poezia populară a Fârşeroţilor cuprinde uneori — repetăm, rar în raport cu starea lucrurilor din stânga Dunării —accente lirice şi imagini într'adevăr poetice:

«Estao dzâcu sâ-n'i esu tu munti,
Fu munţi şi-tu apă-araţe,
Dzâcu să n'i sâlâghescu nâ boaţe
Să-l'i făcu munţil'i ca-sghilească
Şi câmpu tutu ca-s lăcrâmeadză
Ca raua cându da dimneaţa»

Iată versurile liber transpuse:

(Ist) Ast-an voiu urca la munte,
La munte, la apă rece,
Voiu slobozi un strigăt
Să-i fac munţii ca să urle
Şi câmpul tot să lăcrămeze
Ca roua de dimineaţă.

De relevat faptul că acţiunea nu este motivată, lucru care se prezintă ca o caracteristică generală a poeziei cu fond liric din creaţia Fârşeroţilor. Durerea poetului anonim este totuşi frumos exprimată prin acea expresivă imagine greu de transpus: «dzâcu să n'i sâlâghescu nâ boaţe» care ţinând seamă de cadrul măreţ în care se înfăptuieşte, prezintă un tot de adâncă semnificaţie poetică. Durerea strigată pe pisc de munte va face să bocească munţii în vuiet, dar va fi atât de intensă această durere încât, în raport cu ea, strigătul se va auzi până jos în câmpia care cutremurată de pătrunzătorul ţipăt al tristeţii, îşi va acoperi faţa cu lacrimi de rouă.

Uneori, chiar în dramaticul unor înfăptuiri epice, Fârşerotul a impregnat motive pur lirice. Am alături numai patru versuri dintr'o poezie, care dacă aşi fi putut-o găsi în întregime, socot că ar fi fost o excelentă bucată lirică. Căci dacă faptul epic este cunoscut şi redat în proză de foarte mulţi Fârşeroţi, versificaţia lui întreagă însă nu am găsit-o. Nu este exclus însă ca cineştie care bătrân să-o prezinte unui cercetător asiduu.

In sine, poezia redă în exprimarea Fârşerotului o «furare». Tânăra Nasta cunoscută prin frumuseţe este furată chiar din oraş într'o senină noapte tăcută. Şi cunosc versurile care prin «furii» îndemna la tăcere.

Intâi pentru întregul grup:

«Anarga, anarga cândârmâlu
Ca s'nu n'audă câsâbâlu

(Uşor, uşor (călcaţi) şoseaua
Să nu ne-audă oraşul (cei din oraş).

Aliteraţia din primul vers este — mai ales pentru un cunoscător al graiului — o nespus de fericită inspiraţie poetică.

Apoi numai pentru frumoasa Nasta:

«Pi lună Nastă pi lună
Ţăni-ţ verâ s'nu-ţ asuoă».

In afară de numirea elementelor etnografice «verâ» (cerceii) care erau mari, de argint, în artistic filgram oriental, versul în sine reda minunat tăcerea aceia de îngheţ sub inundaţia razelor de lună. Tabloul este măreţ. Atât de desăvârşită a conceput poetul această tăcere, încât însăşi pendularea cerceilor ar fi un sgomot. Trebuie adăugat faptul că avem aci o rimă frumoasă — rima este nespus de rară în poezia populară aromânească, precum şi o încântătoare melodie fârşerotească pentru a ne reprezenta exact valoarea unei astfel de poezii.

* * *

Am enumerat aceste câteva minime considerente nu pentru valoarea lor în sine, căci această valoare este desigur nulă când considerentele nu sunt raportate la o adevărată culegere de poezii populare, ci pentru a fi un mic îndreptar pentru culegerile care vor veni şi pe care le aşteptăm cu legitimă curiozitate, precum şi pentru bucăţile de poezii populare fârşeroteşti ce le vom publica pe rând în paginele revistei noastre, puse la dispoziţia tuturor acelora care vor veni cu ceva nou raportat la folklorul întreg dobrogean. Credem că aceste culegeri vor servi la desvoltarea unei literaturi dobrogene.

ION JARCANI

Cantilenă

Lui S. P.

Inimă jertfită,
Inimă 'mpărţită
Un veleat întreg,
Cum să te culeg
După sângerări
De pe mii cărări?..
Cum să te vrăjesc
Ca să te 'ntregesc
Inimă jertfită,
Inimă 'mpărţită?

Te-ai născut în Pind
Şi-ai crescut în Pind,
Focu-ţi risipind
Pentr' un vis ce-acum
Pulbere-i pe drum

O! cât te-a durut
Şi cât ai gemut
Când ţi-au smuls streinii
Macii toţi şi crinii;
Când ai urii fii
Iţi rupeau făşii
Şi-ţi sporeau, tiranii,
Grelele strădanii!

Sângerând lumină,
Tristă peregrină
Ai plecat apoi
Cu iluzii noi.
Deşi frântă 'n două,
Spre o ţară nouă:
Sfânt pământ promis
Patria-ţi din vis.

. . . . .

Inimă jertfită,
Inimă 'mpărţită...
Ce genunchi să frâng
Ca să mi te strâng
După sângerări
De pe mii cărări?
Cum să te menesc
Ca să te 'nnoesc,
Să te dăruesc
Inimă pribeagă,
Tânără şi 'ntreagă:
Numai flori şi stele,
României mele?..

Em. Papazissu

Două fenomene naturale din Dobrogea de Sud

Nu înţelegem, ca în aceste rânduri, să ne ocupăm de interesul ce l-ar prezenta obişnuitele fenomene, cari au împlinit natura şi au înfrumuseţat-o, ca s'o facă mai atractivă. Nici de ceiace s'a realizat prin energiile omului, concentrate ca să corecteze sălbatecul natural. Trecem şi peste mărturiile civilizaţiilor, suprapuse în trecut şi răscolite în şiragul cetăţilor mării, de către savanţii noştri specialişti, dela Univărsităţile ţării. Ar însemna să dăm câmp liber imaginaţiei, în evocarea timpurilor antice pline de eroism şi poezie, sau să ne ocupăm de un frumos, ce n'ar putea fi unic.

Desigur că în cuprinsul acestui pământ, nimic nu trebue nesocotit, căci tot ceiace a existat altădată chiar în forma altor timpuri, sau ceiace poate el prezenta în stare naturală, poate fi bună indicaţie pentru viitor.

Interesul ce se poate lega de mare, ca şi de stepa productivă a regiunii, sunt probleme ce vor face cu o altă ocazie, obiectul preocupărilor noastre.

Ne oprim de data aceasta în faţa a două fenomene, pe care natura le-a unit în Dobrogea de Sud.

Nerepetate în ţara noastră, nici măcar separat, ele se unesc aci, ca să aducă atmosfera unor lumi depărtate de noi şi depărtate între ele.

Unul ne sugerează ideia banchizelor polare, rupte din gheţarii uriaşi ce plutesc pe întinsul oceanelor pline de sloi.

Celălalt ne aduce atmosfera pustiului nisipos, sărac de apă şi vegetaţie.

Şi totuşi, Dobrogea nu-i un ţinut de eternă ghiaţă şi nici un ţinut pustiu, în care vânturile clădesc dune de nisip, aşa ca numai caravanele să-l poate străbate,

E numai o stepă ce-şi dă mâna cu marea.

Stepa ne prezintă un fenomen tropical, în prezenţa cămilelor dela Duranlar, iar marea noastră, între Şabla şi Balcic, prin focele Capului Caliacra, ne prezintă un fenomen nordic, de mare îngheţată.

Nu pare deloc curios, ca un continent cum e Asia, care-şi întinde braţele de Polul Nord şi până la equator, cu condiţii climatologice atât de variate în latitudine, să unească în cuprinsul lui, fenomenele de zonă caldă cu acelea de zonă polară. Focele de apă îngheţată pot trăi în număr mare în apele reci ale oceanelor polare, în tovărăşia urşilor albi, coborând uneori mai spre sud, cu curenţii reci pe blocuri de ghiaţă plutitoare. Cămilele pustiilor pot străbate uşor în caravane, nisipurile calde şi nesfârşite, ale Mongoliei, cu setea şi răbdarea lor. Dar ca un ţinut de zonă temperată, de întinderea numai a judeţului Caliacra, să cuprindă în sânul lui, apariţia acestor două fenomene, e într'adevăr uimitor.

FOCELE. Marea noastră, cu ape destul de calde, prezintă pe ţărmul ei sudic, dela Şabla spre Balcic, o faleză calcaroasă, în care apele au sculptat grote adânci. Ele au servit în trecut omului ca şi animalelor. Urmele ce se găsesc în interiorul lor o dovedesc în destul. Grotele acestea numeroase şi în proporţii mari au atras focele, oferindu-le adăpost, într' un cadru mai natural, prin sălbătecia lui.

Locuitorii de pe aci cunosc versiunea că o pereche dintre ele ar fi evadat din grădina zoologică dela Euxinograd de lângă Varna a fostului ţar Ferdinand de Cobourg al Bulgariei şi că după aceia s'ar fi înmulţit. Ipoteza nu poate fi admisă, căci la Euxinograd, n'a fost niciodată o staţiune zoologică.

S'ar fi putut să apară şi la Varna vreun exemplar, după cum a apărut şi mai spre nord la Constanţa.

Dar focele Mării Negre nu se sinchisesc nici de curiozitatea omului nici de ipotezele lui asupra originei lor.

De pe înălţimea promontoriului dela Capul Caliacra, după ce cobori cu oarecare teamă, pe treptele ce te conduc pe

lângă mormântul Sfântului Nicolae spre «Poarta celor 40 de fecioare» printre stâlpii de piatră suspendată, poţi vedea în toată voia, una sau mai multe foce, plutind în apa limpede, scoţându-şi repetat capul sau stând pe un bloc de piatră.

In general ele nu se depărtează de ţărm şi-şi împart viaţa între mare şi uscatul litoralului. Observate de sus ele par a face privitorului o demonstraţie, prezentând un şir de sburdălnicii. Scoţându-şi botul mustăcios la suprafaţă, sau plutind întorcându-se pe dos sau pe faţă în apă, în apa limpede a mării ele ne par mereu la suprafaţă. Dacă nu stau în apă mai mult ca cinci minute, este că ele au nevoe de respiraţie la intervale scurte. Chiar dormind, căci ele dorm în apă, ca şi la suprafaţa ei, se ridică deasupra cu ochii închişi dând câteva lovituri din labe, ca apoi să se cufunde iarăşi, mişcări ce par inconştiente.

Dar focele Caliacrei îşi odihnesc trupul, la căldura soarelui, intinse pe stâncile rupte din ţărm şi căzute în blocuri mari, în apă. Cine a putut să vadă o focă în repaos, a putut avea imaginea cea mai perfectă a lenei. Când soarele străluceşte, ea stă întinsă şi imobilă pe piatră. Pare prea leneşe, ca să facă o singură mişcare. Expune soarelui spinarea, pântecele, o parte şi pe cealaltă cu labele sub ea, sau intinse şi ele în ambele părţi. Deschide şi închide ochii, clipeşte sau priveşte în depărtare, nefăcând alte mişcări, decât acelea de respiraţie. In atitudinea ei de beatitudine, nu-i place să fie turburată.

Mersul ei pe uscat nu se face cu aceiaş uşurinţă, cu care-şi face mişcările ei în apă. Servindu-se doar de labele din faţă, ea se târă mai mult, sau îşi încovoae trupul ca să sară înainte. Membrele ei sunt adaptate perfect vieţii de apă, aşa că pentru puţina nevoe ce o are de uscat ca să-şi aleagă locul de odihnă, nu are nimic special ca s'o ajute.

Mamifere, ele îşi hrănesc puii cu lapte, ducându-i la sân să sugă, cu cele două labe anterioare. Naturaliştii au descoperit o mare sensibilitate sufletescă la aceste animale. Ele varsă lacrimi abundente pentru progeniturile lor, atât femeia cât şi masculul, iar agitaţia lor probează o mare durere.

Focele de pe ţărmul nostru sunt nedeprinse cu pericolul. O singură dată un jandarm a împuşcat una, fără să ştie ce este. Vânatul lor esta oprit, aşa că dacă în mod natural

nu vor dispărea, ele sunt puse la adăpost de pericolul ce în alte regiuni l-ar avea, din partea omului. Ele sunt declarate monumentele naturii şi pentru aceasta sunt apărate de legi.

Dar ceiace ar interesa desigur, ar fi adevărul asupra existenţii lor în marea noastră.

Specia din care ele fac parte (Monachus albiventer) era răspândită inainte în apele Mării Mediterane şi a mărilor în legătură cu ea. In Oc. Atlantic, înainte până în dreptul Insulelor Canare şi Madeira [1]). Apariţia ei, în apele în care era răspândită altădată e rară. Este deci o specie adaptată mărilor cu apă mai caldă.

Cămilele dela Duranlar. Dacă părăsim ţărmul mării care ne-a oferit spectacolul focelor şi ne îndreptăm spre Cavarna, pe lângă faleza pe care stau spânzuraţi smochinii, intrăm în stepa oblă şi uscată în care scaeţii îşi ridică vârfurile lor mai sus, să-şi demonstraze împărăţia lor. La o depărtare de 18 km. spre apus de Cavarna, în satul Duranlar, întâlnim al doilea fenomen exotic şi unic al Dobrogei de Sud.

Locuitorul Holevici are în proprietatea sa un număr de cinci cămile cu două cocoaşe: un singur mascul, trei femele şi un pui de sex masculin. Zoologii le-au numit cămile bactriene. După înfăţişarea lor monstruoasă, nu pot fi egalate în urăţenie de nici un rumegător [2]), Trupul prea mare pentru picioarele prea scurte, creşte în proporţii, prin existenţa celor două cocoaşe , acoperite cu păr lung. Gâtul lung îndoit în sus şi acoperit cu păr, ce atârnă până aproape de pământ, susţine capul mic şi urât. Ochii sunt mari şi privirea lor este cu totul lipsită vioiciune. Apropierea omului o lasă indiferentă. Coada seamănă cu a unei vaci, iar culoarea cenuşie seamănă perfect cu a mărăcinilor uscaţi, printre care pasc.

Părul lor este moale, lânos şi creşte lung pe vârful capului, pe ceafă, pe gât, pe umeri şi pe cocoaşe. Pe piept, la genunchi, la încheeturi şi la glezne au bătături şi aceasta se observă mai mult la cele mari. Puiul este mai frumos la înfăţişare, ca cele mature.

---

1) Dr. R. I. Călinescu. Cutreerând Dobrogea Meridională.
2) Brehm: Le chameau dromadaire.

La Duranlar, cămilele au cu totul altă menire, decât semenele lor asiatice. Mărfurile pe care cămilele asiatice le poartă în caravane din Rusia până în China, sunt înlocuite aici cu plugul sau maşina de secerat, pe care le trag, înlocuind boul.

Viaţa lor nu dă o prea mare grije stăpânului, căci ele se mulţumesc cu puţin şi mai ales cu o hrană vegetală, dispreţuită de toate celelalte erbivore. Plantele cele mai uscate, mărăcinişurile şi scaeţii formează hrana lor principală. Preferă frunzele de arbori şi spinii nu le rănesc gura. Apa este ceva secundar pentru cămile. Când mănâncă ierburi mai suculente ea poate răbda săptămâni întregi fără să bea. Setea le revine mai des, când sunt puse la muncă mai grea.

Şi cele cinci cămile dela Duranlar izolate de familia lor îndepărtată îşi păstrează esenţa lor, cu acelaş aer de indiferenţă, cu aceiaş sobrietate şi răbdare, fără să arate nimic nimănui. Nici ataşament faţă de stăpân, nici grije de hrană şi nici dragoste pentru pui. Un singur sentiment pare mai puternic, acela de nesupunere oarbă, când vrea stăpânul s'o pună la muncă, pe care n'o face cu plăcere niciodată.

Consanguinitatea a făcut să degenereze oarecum aceste cămile şi dacă Camera de Comerţ din Caliacra, va reuşi să aducă un mascul pentru regenerare, descendenţii vor avea calităţi mai pronunţate.

Cămila bactriană este un animal adoptat perfect climei de stepă. Ea nu este animal numai de deşert.

Specia aceasta se găseşte răspândită în Asia Centrală şi Orientală întinzându-se chiar mai spre Nord, până în Siberia [1]) Ea suportă şi frigul aspru al ernii noastre, ca şi gerurile siberiene. Deci clima de stepă pontică a Dobrogei nu-i este defavorabilă, cu nuanţele ei de secetă vara şi de frig iarna.

Şi iată că Dobrogea de Sud dupăce n-a prezentat Coasta de Argint cu golful mediteraneu al Balcicului, cu migdali, lămâi şi smochini sălbateci, ne adaogă măreţia spectacolului monumentelor naturii dela Capul Caliacra şi peisagiul de asiatică culoare al cămilelor dela Duranlar.

Radu Rucăreanu

1) Brehm: Le Cameau Cactrien.

DIN SECOLELE XIII ŞI VIV

Turcii Oguz în Dobrogea

Pe lângă multe informaţiuni istorice, date de istoricii apuseni ca şi de unii istorici din Peninsula Balcanică, Rectorul Universităţii din Ankara, D-l Köpruli Zade Mehmed Fuad, publică în ziarul «Giumhuriyet» un articol cu titlul de mai sus, ca să aducă lumină asupra unei probleme de mare controversă.

S'a crezut uneori; că turcii au venit prin părţile Dobragei, odată cu armatele cuceritoare ale lui Jildirim Bayezid (Fulgerul), care s'a luptat cu Mircea cel Bătrân la Rovine. Unii istorici susţineau că el şi-ar fi aşezat spahii (miliţienii călări) în Dobrogea, colonizându-i. Urmele toponimice ale multor sate cu nume ce dovedesc trecerea pecenegilor sau cumanilor, cari n'au fost decât popoare turceşti, venite din Asia Centrală (Altai-Ural), este o dovadă de o mai veche trecere a turcilor prin ţara noastră, ba chiar de aşezări trecute ale lor, dispărute astăzi.

«..... Sarâ Saltuc şi turcii de sub conducea sa, nu au mai rămas în Crimeia, ci s'au întors iarăşi în Dobrogea.

Dintre istoricii noştri mai vechi, Munegimbaşâ, în preţioasa sa lucrare «Glamiiduvel». s'a inspirat din Selciukname, arătând cât mai aproape de adevăr şi anii evenimentelor. După acesta, întoarcerea lui Sarâ Saltuc din Crimeia în Dobrogea ar corespunde anului 680 al Negirei (1300). Selciukname şi după aceasta „Geamüduvel" relatează că după moartea lui Sarâ Saltuc şi după destrămarea statului Anatolian al turcilor Selcuikizi, turcii Oguz nemaiputând sta liniştiţi pe locurile lor, s'au reîntors în Anatolia sub căpetenia lor Ece-Halil, în părţile Karasi, pe vremea stăpânirii beiului Kara-Isa.

In această privinţă scrisesem părerile mele, dintre cari unele greşite. (Revista Turkiat 1928). Căutând a îndrepta gre-

şelile, aceşti turci oguz, cari s'au întors sub comanda căpeteniei lui Ece Haul, au fost în număr infinit de mic. Insuşi profesorul Balascef, în revista de turkologie, mai sus-amintită, spune următoarele:

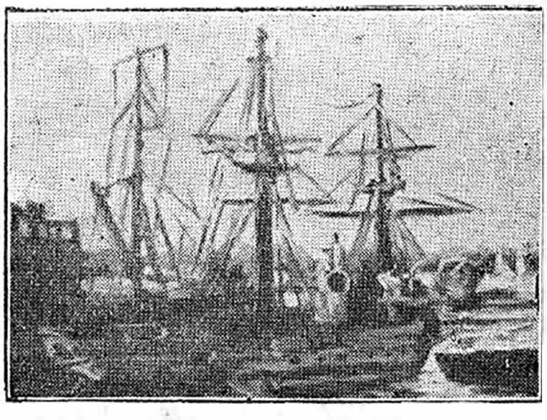
«Nu era nici un motiv temeinic, pentru aceşti turci oguzi selciukizi să renunţe la stăpânirea bogăţiilor naturale ale Dobrogei. După cum este cunoscut, aceşti turci găsiseră acolo pe fraţii lor uzi şi cumani, cari vorbeau aceiaşi limbă cu ei, cu cari s'au unit mărindu-şi considerabil puterea. Aceşti cumani împreună cu cei ce fugiseră hoardelor fiilor lui Gengis-Han, unindu-se cu alţi fraţi ai lor se înmulţiseră foarte mult.

In deosebi Nogai Han, nepotul hanului Berke, era un puternic sprijinitor al turcilor oguzi din Dobrogea».

Profesorul Kowalschi, ale cărui păreri despre turcii din Bulgaria şi despre limba lor, pe cari l-am expus în aceste pagini, părerile profesorului Balascef, ca şi ale noastre personale, sunt de acord că partea cea mai mare a turcilor Oguz a rămas prin părţile Dobrogei». Adăogând că părerile a trei istorici coincid, fără ca Balascef, să fi luat cunoştinţă de articolul meu şi nici Kawalski de al lui Balascef. Trei inşi, fără să ştie unul de altul, cu motive independente unul de altul, să ajungă la acelaş rezultat, vedem că e de ajuns să arate temeinicia celor susţinute.

In tot cazul, acest stat al Oguzilor, turci Selciucizi, era un stat întemeiat prin anii 263 d. Hr., cu ajutorul împăratului Mihail Paleologul VIII-lea, întemeiat pe coastele vestice ale Mării-Negre. Aceşti turci-creştini, timp de 130 ani atâta vreme cât au avut independenţa lor, aufost legaţi de Patriarhul dela Constantinopole».

HALID OMER
Avocat

Bricul Mircea — S. Tarasov

Recenzii

Două „Constanțe" două lumi

Ioan Adam: „Constanța pitorească și împrejurimile ei"[1]
Tudor Șoimaru: „Constanța"

Revista noastră, prin seria de articole cu privire la literatura dobrogeană, și-a luat angajamentul să prezinte în fiecare număr câte ceva privitor la această literatură. Socotim că din modestele noastre observații s'ar putea închega, în timp, un mic studiu de sinteză asupra scrisului Dobrogean și dobrogenesc. Departe de noi gândul că vom face astfel operă de pioneri. Dobrogea își are galeria ei de înfrigurați ai cercetării, deschizători de perspective, care și-au făcut din condei, târnăcoape pentru ogorul scrisului dobrogean. Noi nu rămânem decât niște binevoitori epigoni.

Dintre cei care au iubit Dobrogea și cărora provincia le-a dat răsplătirea morală, a fost și Ioan Adam. Opera lui, peste care vremea a colbuit și praful și uitarea omenească, a însemnat mult, la vremea ei, pentru dobrogenism, „Constanța pitorească cu împrejurimile ei", de care ne vom ocupa acum, alăturând-o unei alte „Constanțe", a avut prețuirea Academiei Române care a premiat-o.

Dela început afirmăm că, astăzi, „Constanța pitorească cu împrejurimile ei" nu mai poate avea importanța de odinioară; cartea a rămas aceiași, obiectul ei a evaluat într'atât încât a fost nevoe de o alta care să înfățișeze actualul oraș. Aceasta este „Constanța" d-lui Tudor Șoimaru

Orașul lui I. Adam este Constanța vechiului „Cazin" — dispărut odată cu barbara-i fonetică — a Bricului Mircea, a malurilor neconsolidate, a operei edilitare și vilegiaturistice balast teoretic, atâtea lucruri uitate de cei vârstnici și neștiute de tineri.

Constanța de astăzi are cu totul alte înfățișări, altă viață, mai ales viață, ca să nu se fi făcut simțită nevoia unei definiri conforme, într'o nouă carte, pentru o nouă carte, pentru o nouă generație. Iată de ce „Constanța" d-lui T. Șoimaru, nu este un blam adus cărții uitatului Ioan Adam

* * *

Vom încerca pentru „Constanța pitorească cu împrejurimele ei" o nouă prezentare, socotind că mulți, mai ales cei tineri, nu o cunosc sau au uitat-o. Apărută înainte de răsboiu cu mult — Ioan Adam a murit în 1911 — cartea închide între coperte, după chiar mărturisirea autorului, o călăuză descriptivă.

Se vede din operă că I. Adam a tăiat mult Constanța. Se simte chiar din

---

1) Editura „Universală" Alcalay & Comp.
2) Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II".

primele pagini pasiunea pentru oraş şi prin stăruinţa filologică pe care o pune spre a stabili etimologia vechei denumiri Tomis, şi prin interpretarea simbolică a legendelor şi adevărurilor istorice. Pasiunea supra omenească a Medeei către Iason, în echivalentul de astăzi, este pasiunea constănţenilor pentru oraşul lor, iar jertfa de sânge frăţesc a aceleiaşi mitice eroine, este jertfa contemporanilor autorului pentru dobândirea provinciei.

După ce epuizează într'o curgere lentă, punctată de poezie şi susţinută interpretativ, preistoria şi istoria modernei urbe maritime, autorul prezintă oraşul şi împrejurimile, luându-şi sarcina 'de ghid.

Păcat însă că nu toată lungimea operei cuprinde capitole isbutite. Alături de comunicarea subiectivă a efectului de pastel urban pe care-l subliniază prin bine mânuit stil evocator, găsim notaţii de natură pur pragmatică şi informativă, ca statistici lipsite — prin însăşi natura lor — de pitorescul indicat în titlu. Cartea se vede că a fost scrisă şi pentru demonstraţie nu numai pentru pitoresc. Acest schimb de obiect, pe lângă ce este în detrimentul calităţii stricând unitatea cărţii, derutează lectorul încât acesta nu mai ştie dacă citeşte un ghid, o monografie, o lucrare arheologică, etnografică, sau altceva.

Trecând peste aceste scăderi, în ceiace are bun, cartea lui I. Adam, rămâne totuşi prin calităţile de evocare şi de document. Intr'atât stărue imobilă imaginea evocată încât acolo unde încearcă să dea impresia de mişcare nu isbuteşte (Pe bulevard). Ţinuta clasică a stilului se acordă cu o Constanţă statică, statuară, o Constanţă ca din basmul cetăţii în care totul a fost împietrit până la deslegarea blestemului prin sărutul lui Făt frumos redând vieţii adormite, mişcarea.

In ceiace priveşte legătura dintre oraş şi mare, I. Adam a intuit-o. Ba chiar a insistat într'atâta încât înţelegi din carte că, pentru autor Constanţa înseamnă mare. Cele mai multe pagini, dintre cele care fac meritul cărţii, sunt închinate mării. Semnul cert al iubirii de mare, iubire care depăşeşte fiinţa fizică, este repetată comparaţia cu femeea. Aci autorul părăseşte uneori ţinuta clasică a expresiei, prinzând agrafe romantice mării. Aceste mici cochetării stilistice sunt, poate, singurele semne sub care poate fi recunoscută Constanţa: oraşul păstrează astfel prin ceiace-i dă marea, certificatele permanente ale raţiunii sale de a fi.

Din Constanţa într'o însemnată măsură nu poate fi deslipită de o mare glorie a literaturii latine: Ovidiu. Nici I. Adam n'a deslipit-o şi aşa se face că găsim în carte un capitol — ca un intrus însă în substanţa cărţii — despre Ovidiu, tratat cu o metodă prea didactică.

Căutând să incheem această scurtă prezentare a „Constanţei pitoreşti" ne vom opri puţin asupra calităţilor de stil ale lui I. Adam. Repetăm, în ceiace este bun din cartea lui, vom găsi fragmente de remarcat şi pentru procedeele stilistice. Vorbind despre minaretele geamiilor constănţene spune:

„Insemnările acestea mistice, care punctează orizontul ca nişte ghimpi enormi, te duc cu mintea în trecut, când credinţa, aceasta străină, ameninţa lumea creştinismului ca o împunsătură de suliţă".
Recunoaşteţi că poate sugera şi evoca, numai că în alte părţi frapează' surprinzător de mic, potenţialul de evocare.

Totuşi, scrisă în maniera lui Vlăhuţă din „România pitorească", — a fost colaborator la revistele lui Vlăhuţă — „Constanţa pitorească" rămâne cartea unei

lumi trecute. O prețuim pentru rostul său la timpul cuvenit, pentru calitățile de observație și stil.

* * *

Constanța lumii de astăzi, am spus, este „Constanța" d-lui Tudor Șoimaru. Condensând într'o lapidară prefață multe din punctele de vedere ale cărții, autorul mărturisește ceiace vede în acest oraș: „Constanța.... un pretext de visare, printre pijamale de plajă, pe urmele lui Ovidiu. Pretext căruia i-ași pune ca motto un vers de Louis Le Cardonel.

„O ville où le passé gravement se prolonge".

Dela început ne dăm seama că avem de citit o carte spirituală, scrisă de un expert al metaforei, acordată cu ritmul vremii și cu specificul vieții pe care caută s'o releve. Iată cum în două mici frânturi, chiar dela începutul cărții maniera simboliștilor creatori de sugestii, ne insinuează o isbutită caracterizare a orașului, ca o anticipare a conținutului cărții:

„Am descoperit Constanța într'o dimineață. Am surprins-o în somn de apă și cer. Un pescăruș făcea ultra-violete în largul mării, iar petuniile își închideau petala, pleoapă. Aici florile, asemenea crupierilor, jucătorilor, trăesc noaptea. Prin parcuri, prin răzoare, Floarea nopții se omoară dimineața voluptos, în propriul ei parfum".

Pentru toți câți văd în Constanța un ideal vilegiaturistic, orașul este mare, ultraviolete, crupieri și jucători, câte odată sinucideri, adică exact ceiace ne sugerează mai sus d-l T. Șoimaru.

Ce cuprinde cartea? Numai viață. Autorul iubește Constanța tinerește, îi prețuește și stilul modern și cosmopolitismul, căutându-i și frumusețile și ridiculul. Ba chiar stilul modern al orașului îi dă impulsul generic, și în fond și în formă, al dinamicei care formează caracteristica scrisului d-lui T. Șoimaru. Așa se face că găsim realizat pitorescul modern atât de subliniat în mișcare.

Viziunea orașului nu se încheagă în capitole aranjate după criterii științifice, ba chiar n'are nici un criteriu. Mai mult, nici nu prea este vorba de oraș **ci de viața pe care o închide între ziduri și mare.** *Ar fi pretențios să se creadă că observațiile d-lui Șoimaru au epuizat toată viața Constanței, după cum, iarăși, ar fi nedrept dacă n'am recunoaște autenticul în ceiace scrie.*

Orașul își trăește viața sa prin oamenii săi, născuți în el. Celor veniț **„pentru visare printre pijamale de plajă pe urmele lui Ovidiu".** *Constanța le joacă feste. Aci se simt bine oamenii orașului ca Nicu, Jenică, Pașa și Vangheli din capitolul cu acelaș titlu. Agata și Lucy dela „Catarg", Nicu, regele contrabandei, în general barcagii, chelnerii, pescarii, „artistele" care visează o absolvitoare și strălucită căsătorie, ratații vieții, în timp ce abia așteaptă întoarcerea acasă Familia Popescu sau „Ghinioniștii" ca d-l Ionescu.*

Din cetitul unei cafele, din felul cum eroul de circumstanță privește marea, din biletul pe care cineva îl lasă la cafenea ca să se informeze sau să informeze, din numeroase alte nimicuri ca acestea, d-l T. Șoimaru face mici reliefări de psihologie ca, amplificând procedarea, să treacă apoi la isbutite portrete pline de omenesc, cărora orașul le cere și le dă amprente. Cosmopolitismul orașului i-a creiat acestuia o filosofie aparte. Filosofii transplantați sau autohtoni, și-au găsit în Constanța o agoră modernă: este drept nu-i ascultă decât cei cari cred într'o filosofie confecționată la **„ un șerbet de trandafir și o 'gingirlie".** *Iată în privința aceasta, începutul celui de al doilea capitol:*

înțelepți" îmi spune într'o zi un constănțean. Și adăogase, el care-și cunoștea concetățenii: „Cu un șerbet de trandafir și-o gingirlie ai o filosofie unică. Fără dramă, fără ecuații sufletești. Și nostalgia peisajului și lenea deștelenirii; mori cu fiecare plecare pe vapor și renaști cu toate sosirile. Și ești tot același. De sus, dela cafenea, ai sub picioare marea, o desfizi, o stăpânești, nu-ți scapă. De aceia constănțeanul nu intră nici odată în ea. Nu vrea s'o simtă cum îi fuge printre degetele picioarelor. Da, marea s'o privești de sus, dela cafenea, ca pe prostime. Dacă te scobori la ea te 'neacă..." (Pag. 31).

Farnientele de cafenea are însă opoziția activității din port, activitate pe care o evidențiază în „Regele contrabandiștilor", capitol cu aglomerare de frescă. Găsești aci inteligent strecurat, tot ce este legat de port: oameni, meserii, feluri de reflectoare a vieții prin meserie, speranțe adormite, dar neîngropate, deci o bună parte din viața anexată nervului navigației. In privința aceasta — a varietății în conținut — un mare merit al autorului este că, fără să fi căutat cu tot dinandinsul să-și precizeze prin strictă delimitare capitolele, a isbutit să dea fiecăruia o trăsătură dominantă. Digresiunea nu-i rătăcire ci întărire a impresiei.

După cum în „ Regele contrabandei" găsim viața portului, sau în „Nuntă în Anadolchioi" o excursiune prin desrădăcinata din tradiție lume musulmană exploatată de hogi, sau în „In piața Grivița" interlopa constănțeană cu denaturarea gustului popular în creație poetică:

**„Spune Leană vorbă clară
Unde ne iubim diseară",**

tot așa, cu aceiași varietate de material, în „Cetatea fermecată" aflăm o prezentare, succintă și interesantă, a istoricului orașului. D-l Tudor Șoimaru **știe să nu insiste** *și totuși să lase suficientă alunecare istoriei, legendei și opiniilor de călătorie ale altora dintre cari au mai trecut cândva prin Constanța, folosind chibzuit bibliografia indicată la sfârșitul cărții. Nu vom găsi o concepție monografică științifică, nici o călăuză, ci un joc al inteligenții care* **prinde** *sportiv și* **trece,** *ca un bun jucător, o minge, când trebue și cum trebue.*

Ca și I. Adam, d-l T. Șoimaru nu l-a uitat pe Ovidiu. Dar câtă diferență! Deși, în succesiunea veacurilor, moravurile sunt acelea care dau specific vieții unui oraș, deși prin diferențierea între moravuri sunt posibile atâtea civilizații în viața unui mare oraș, civilizații marcate prin ritmuri, uneori de jumătăți de de veac, alte ori prin mai multe secole la un loc, totuși, peste toate rămâne un fond de etern omenesc care nu se poate desprinde nici unei civilizații. Acest fond l-a găsit d-l T. Șoimaru într'o parte din opera lui Ovidiu, și găsesc că nu putea fi omagiat mai elocvent marele latin decât legând permanentul operii sale de permanentul naturii constănțene.

„Tristia" și „Arsamandi". Lulita Ars amandi care devine, la d-l T. Șoimaru, amestec de rafinament modern cu erotism clasic. Posibilitățile de compoziție ale d-lui Șoimaru ne actualizează pe Ovidiu, sincronizându-i concepțiile din opera închinată iubirii cu metodele iubirii contemporanilor („Arta de a iubi..." la plajă).

Ironia, care devine ingenios fel de exprimare a elaborărilor intelectuale ale autorului, trecute apoi nouă, fie sub formă de sfaturi, fie oricum altfel, se simte în aproape tot înlregul cărții, și aci unde este vorba de Ovidiu și dincolo în „Pași de femee: cifru de dragoste" și peste tot. Puține rețineri doar. Acolo unde sensibilitatea d-lui Șoimaru caută o tonalitate minoră acordată duioșiei,

demne însă, ca în capitolul intitulat „Tristia", sau în ultimul denumit „Inoptări", ironia părăsește înțelegătoare exprimarea. Ce admirabilă analiză a „Tristelor" prin prezentarea vie, vorbitoare, a naturii sălbatece care, adăugată nenorocirii exilului, l-a inspirat pe elegiacul Ovidiu. Tomisul „Tristelor" a trăit multă vreme; Constanța îl va continua pentru alții.

La sfârșitul cărții, cortină sumbră cu domoală cădere, așa cum arată și titlul, închee lectura capitolul „Inoptări" amestec de nostalgie, relevare de creațiuni poetice marinărești culte și anonime, melancolie.

* * *

Geniul lui Ovidiu, **interpretat** *de talentul D-lui Șoimaru, a dat pagini isbutite „Constanței". Dar un alt geniu, de data aceasta autohton, care n'a fost interpretat, ci* **im tat,** *ca răsturnat însă chiar în epoca d-lui Șoimaru. Este vorba de Caragiale pe care autorul „Constanței" îl ține prezent în cartea sa, printr'o stângace oglindire. Capitole ca „Dela „Tristia" la familia Popescu", „Ghinioniștii" sau fragmente din altele, sunt descinse direct din Caragiale și, deși poate plac, le privești ca pe un lucru amanetat la cassele de gaj: este și nu este al tău.*

* * *

Aceste două „Constanțe" sunt complementare în raportul dintre ele, cu prețuire specială pentru d-l Șoimaru. Viziunea plastică a Constanței apare întreagă prin sinteza dintre opera statică a lui Ioan Adam și cea atât de animată a d-lui T. Șoimaru, care a dat viață, ca în basme, cetății adormite a pionierului premiat de Academie.

CLEMENT VORNICU

„Noaptea minaretelor"

de Octav Vorobchievici

O carte te poate interesa prin fondul ei și te poate atrage prin poezia expresiei. „Noaptea minaretelor", are un subiect de actualitate; prezentarea Dobrogei sudice cu pitorescul, nevoile și farmecul ei. Cartea a eșit din îndemnul pe care i l-au dat autorului chemarea unei lumi necunoscute, amintirile luptelor dela Turtucaia, camarazi morți în răsboiu, exodul turcilor și asaltul material și spiritual dat de bulgari pentru desnaționalizarea Dobrogei.

Autorul a pornit la drum să culeagă un bogat material informativ și imagini luminoase cu scene biblice și reminiscențe antice. Călătoria începe cu Turtucaia și trecând prin Turc Smil, Satul Vechiu, Siahlar, Covangilar, Teke, pădurea Deli-Ormanului, Silistra, Cainargeaua Mică, sfârșește cu Bazargicul, valea Batovei, Ekrene, Balcic și Capul Caliacra. Sate, orașe, tipuri sunt rând pe rând fixate de pelicula aparatului fotografic și filmate de verva autorului. Populația, surprizător cortegiu de neamuri de tot felul este și ea prinsă și redată pe fundalul unei ideologii care s'ar putea rezuma astfel:

1) Dobrogea sudică e frumoasă, atrăgătoare, cu pământ bogat și apă puțină, cu floră mediteranee.

2) Turcii sunt ospitalieri, buni, cetățeni pașnici, caracter nobil.

3) Bulgarii sunt iredentişti, răuvoitori românilor, inadaptabili unei vieţi sociale de bună înţelegere, luptă să desfiinţeze românismul în Cadrilater prin mijloace perfide şi neomeneşti. (asasinarea jandarmilor de pildă).

4) Celelalte populaţii ; tătari, greci, evrei, armeni, ţigani sunt figuranţii idiferenţi dintre cari unii nu se gândesc decât să profite depe urma tuturor.

5) Românii se împart în două ; cei cari alături de macedoneni îşi păzesc propria lor piele apărându-se de atacurile făţişe sau ascunse ale Bulgarilor — şi alţii care infectaţi de plaga politicianismului (politică fanariotică de avantaj personal) n'au nici măcar noţiunea interesului ţării şi românităţii, măginindu-şi capul vizual la o combinaţie cât mai groasă pentru punga lor.

6) Viaţa noastră politică centralizată în câteva oraşe mari fac pe conducătorii ţării să asculte şi să privegheze fără atenţie răbdătoarea pasivitate şi suferinţele acestei părţi excentrice a ţării. Viligiaturiştii văd aci un decor decretat la modă şi atâta tot. Această orchestaţie are un leit motiv continuu, scurgerea bogăţiilor naţionale în mâna străinilor.

Desigur ce scrie d-l Vorobchievici e în întregime dureros de adevărat, atât de adevărat cât permit excepţiile unei generalizări făcute cu tendinţă anumită de a convinge despre un anumit lucru. Retorismul şi tonul mai apropiat de vehemenţa polemistului, întunecă par'că obiectivitatea celor afirmate. De exemplu pe lângă bulgari iredenţi, cu privirea neagră de ură, vocabularul stâlcit, există şi bulgari cum se cade, care ne cunosc limba şi vor să trăiască în pace, supunându-se legilor şi adaptându-se vieţii noastre. Dacă autorul arăta şi pe aceştia, argumentele ar fi fost mai convingătoare şi impresia de retorism s'ar fi şters. Astfel, notări, credinţe, peisagii şi oameni sunt juste.

Schiţările câtorva portrete pitoreşti au sesizat poezia acestor tipuri ca şi multitudinea marelui bazar, Dobrogea aurie, cu alaiul ei de legende şi tradiţii străvechi suprapuse unele peste altele în memoria artistică a locuitorilor. O lucrare atât de curajoasă prin naţionalismul ei, curată prin tendinţele ei, ar fi câştigat enorm dacă ar avea temperanţa, imparţialitatea şi mai ales atracţia picturală a descrierilor poetice. Titlul pretenţios printr'un fel de „Pierre-Loti“ — ism promiţător, îţi măreşte aviditatea de frumos din ce în ce mai desamăgită cu fiecare foaie întoarsă. Posibilităţi de contemplaţie şi de înţelegere a frumosului are autorul şi acolo unde e de văzut ceva ne indică farmecul unic al locurilor vizitate. Vede, înţelege, arată dar nu redă, nu realizează artistic ceeace simte şi-l impresionează.

E o carte de reportagii ziaristice, însufleţită de flacăra pură a unui naţionalism îndurerat că un ţinut pe care scriitorul îl iubeşte nu-i destul de preţuit. Laudă pe tovarăşii de iubire şi înţelegere ai Dobrogei sudice, începând cu figura Augustă a M. S. Regina Maria şi continuând cu figurile eroice ale D-lui General Rasoviceanu şi Colonel Pătrăşcoiu.

Ca să nu se spuie că n'am vrut să găsesc nimic remarcabil într'un volum închinat Dobrogei, trimet cititorii la descrierea mării, pag. 176, şi descrierea mănăstirii de Dervişi Teke.

Păcat de celelalte imagini care s'ar fi vrut poetice şi nu sunt, din cauza clişeului uzat al autorului, adică spuse în vorbe banale şi expresii literare de împrumut. Au inundat pe nevrute din inconştient?

Insuşi autorul mărturiseşte, că a vrut să dea un semnal de alarmă, să facă perceptibilă conducătorilor mişcarea subterană de desnaţionalizare a Bulgarilor. Se subînţelege renunţarea la cizelarea estetică.

„Aş vrea ca „Noaptea minaretelor" să nu fie o făclie mortuală ! Aş vrea ca „Noaptea minaretelor" să-şi aibă cât de curând zorile !"

Cele două sute de pagini au pornit desigur dintr'o intenţie valoroasă în sine ; să atragă atenţia lumii româneşti asupra unei regiuni din ţară, nu în deajuns de cunoscută. Se pare că e un curent, un nsobism, ceva impus din afara sufletului scriitorilor şi artiştilor noştri de a-şi lua subiecte dobrogene.

Câtă vreme raţiunea sau voinţa le vor dicta aceste subiecte lucrările vor fi lăudabile prin râvna depusă, dar nu vor fi creaţiuni artistice.

Aşteptăm şi ne dorim poeţi şi scriitori care fascinaţi de specificul dobrogean, să modeleze din el frumosul etern.

M. Dăscălescu

Reviste

«Dimândarea», *Revistă naţională de educaţie şi cultură. An. I Nr. 3-4.— Revistă macedo-română cu colaborări deosebite ca acelea ale D-lor: Nuşi Tulliu, V. Diamandi, Ion Foti etc. In afară de tendinţa pronunţa-naţionalistă, mai prezintă articole de mare aport în literatură, ca studiul despre «Poezia populară la Macedo-Români» al D-lui N. Tulliu, care mai semeează şi câteva poezii, de o rară sensibilitate poetică (Cântecul apei, Luceferina).*

D-l Spiru Bujgoli semnează un simţit articol, relativ la colonizările macedo-românilor în Dobrogea de Sud. Nu suntem întru totul de părerea D-sale? Locul de colonizare a fost bine ales, nu numai din interesul naţional al ţării. Ei au devenit agricultori de frunte. Oţeliti de greutăţi, au înfruntat piedicile.

* * *

«Revista Săceleană». *Satulung—Braşov. An. IV Nr. 9.*

Ne-a căzut în mai multe rânduri în mână această revistă cu preocupări regionale. Lupta eroică pentru a păstra trează o conştiinţă mocănească, ce-şi menţine legătura sufletească cu leagănul Săcelelor îi face mare cinste. Ţinuta frumoasă în care apare e un indiciu de demnitate. Semnează frumoase rânduri D-nii: Victor Tudoran şi Preot Gh. Şerbu.

* * *

«Cronica Literară» *Caetul IV, a apărut în foarte brumoasă ţinută şi cu colaborari preţioase ca: Al. Gherghel, D. Stoicescu, Em Papazisu, I. M. Sadoveanu etc. Păcat că nu are mai mult dobrogenism.*

POŞTA REDACŢIEI

Regretăm de a nu fi putut recenza, în acest număr, câteva preţioase lucrări, sosite prea târziu la redacţie.

	Pentru particulari . .	180 Lei
ABONAMENTE:	Pentru Instituțiuui . .	1000 Lei
	De onoare	1000 Leį

Prețul Lei 30

Institutul de Arte Grafice „ALBANIA" Str. Traian 18-20 — Constanța